

โรค布鲁เซลโลซิสในสุนัข (Canine Brucellosis)

สุรีย์ ธรรมศาสตร์

โรค布鲁เซลโลซิสในสุนัข เกิดจากเชื้อแบคทีเรียแกรมลบ ชื่อ *Brucella canis* โรคนี้เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดการล้มเหลวในระบบสืบพันธุ์ของสุนัข โดยเฉพาะในเขตที่มีการเพาะเลี้ยงสุนัขชาย บรูเซลโลซิสในสุนัขเป็นโรคติดต่อระหว่างสัตว์สู่คน (Zoonosis) พบการระบาดของโรคนี้ในประเทศต่างๆ เกือบทั่วโลก ยกเว้นนิวซีแลนด์และออสเตรเลีย โดยตรวจพบครั้งแรกที่ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อปี 2509 ส่วนในประเทศไทยมีการตรวจพบและยืนยันเชื้อครั้งแรกเมื่อปี 2541 สำหรับอัตราความชุกของโรคยังไม่เป็นที่ทราบ ดังนั้นสัตวแพทย์จะต้องให้ความรู้แก่เจ้าของฟาร์มสุนัขเพื่อให้มีความตระหนักต่อโรคนี้และช่วยลดศักยภาพในการแพร่โรคลงด้วย สำหรับชนิดของสัตว์ที่เป็นหลักของโรคนี้คือสุนัข แต่ในการทดลองพบว่า สัตว์อื่นๆ รวมทั้งสัตว์เลี้ยง และลิงชิมแปนซีสามารถติดโรคได้ แต่ในธรรมชาติพบว่าสัตว์ดังกล่าวข้างต้นมีความทนต่อการติดเชื้อนี้

การติดต่อโดยทั่วไป

- การติดต่อในสัตว์เกิดจากการกิน การเลียสารคัดหลั่งจากช่องคลอด กินเนื้อเยื่อของลูกที่แท้ง กินน้ำนมของสุนัขที่ติดเชื้อมนหรือเลียน้ำอสุจิของสุนัขเพศผู้ที่ติดเชื้อ โดยเฉพาะในน้ำปัสสาวะของสุนัขเพศผู้จะมีปริมาณเชื้อนี้สูงมาก นอกจากนี้ยังมีการติดโรคจากการผสมพันธุ์ด้วย

- เป็นโรคที่สามารถติดต่อกับสัตว์สู่คนได้โดยมีโอกาสดูดเชื้อได้ในกลุ่มผู้เลี้ยงสุนัข นักวิทยาศาสตร์ในห้องปฏิบัติการ โดยติดต่อกับการกิน และสัมผัสสารคัดหลั่ง

สุนัขสู่สุนัข

เชื้อ *B. canis* จะพบได้ในลูกอ่อน รก ของเหลวในลูกอ่อนและของเหลวที่ออกมาจากช่องคลอดหลังการแท้ง และสามารถออกมาพร้อมกับสารคัดหลั่งจากช่องคลอด

ตามปกติได้ โดยเฉพาะในช่วงรอบเดือน น้ำนม น้ำเชื้อ ปัสสาวะ อุจจาระ น้ำตา น้ำลาย ของสุนัขที่เป็นโรค ซึ่งการติดต่อระหว่างสุนัขด้วยกันที่พบมากที่สุดคือ การเลียและการดมในส่วนที่มีสารคัดหลั่งมาจากช่องคลอด การผสมพันธุ์ ลูกแท้ง และปัสสาวะของตัวผู้ที่ติดเชื้อ

สุนัขสู่คน

เนื่องจากสุนัขเป็นรังโรคตามธรรมชาติเพียงชนิดเดียว ที่คนจะติดโรคได้มากที่สุด การหายใจเอาฝุ่นละอองที่มีเชื้อปนเปื้อน หรือสัมผัสโดยตรงกับของเหลวของลูกแท้ง หรือจากของเหลวที่มาจากช่องคลอด ซึ่งเชื้อจะผ่านเข้าเยื่อตามอวัยวะต่างๆ หรือเข้าทางรอยขีดข่วนที่ผิวหนังหรือได้รับการเพาะแยกเชื้อแบคทีเรีย การติดเชื้ออาจเกิดจากการใช้มือที่เล่นกับสุนัขที่เป็นโรคแล้วไม่ล้าง หยิบจับอาหารกิน หรือเกิดจากการเลียของสุนัขที่บริเวณปากหรือใบหน้ารวมทั้งความเป็นไปได้ที่จะได้รับเชื้อจากการสัมผัสกับปัสสาวะ หรืออุจจาระของสุนัขที่มีเชื้ออยู่ แต่ลักษณะหลังนี้ยังไม่มีข้อสรุปที่แน่ชัด ซึ่งก็อาจมีความเป็นไปได้ เชื้อ *B. canis* สามารถมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อม ที่มีความชื้นสูง อุณหภูมิต่ำ แสงแดดส่องไม่

กลุ่มภูมิคุ้มกันและชีววิทยา สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ เกษตรกลาง จตุจักร กรุงเทพฯ 10900 ; National Institute of Animal Health (NIAH), Kaset Klang, Chatuchak, Bangkok, 10900
ผู้รับผิดชอบ โทรศัพท์ 02-5798908-14 โทรสาร 02-5798919
E mail: sureet@dld.go.th

ถึงได้เป็นเวลานาน ดังนั้นโรคสามารถแพร่ได้จากการที่ฝุ่นละอองที่มีเชื้อปนอยู่ และยังพบว่าเชื้อสามารถมีชีวิตอยู่ได้ในน้ำ ลูกแท่ง อูจาระ เครื่องมือ อุปกรณ์ รวมทั้งเสื้อผ้าที่ใช้ปฏิบัติงาน ได้เป็นเวลานานหลายเดือน

อาการ

เชื้อ *B. canis* ทำให้เกิดโรคในระบบสืบพันธุ์ โดยอาการที่พบมากที่สุดคือการแท้งลูก ในระยะ 45 - 59 วันหลังการตั้งท้อง และมีอาการอื่นๆที่เกี่ยวกับระบบสืบพันธุ์ เช่นการผสมไม่ติด เป็นหมันในสุนัขเพศผู้ sperm มีลักษณะผิดปกติ อณฑะมีขนาดเล็กลงและมีการอักเสบ ส่วนอาการอื่นๆที่พบในสุนัข ทั้งสองเพศคือ การขยายตัวใหญ่ของต่อมน้ำเหลืองทั่วร่างกาย

การชันสูตร

วิธีทางซีรัมวิทยา เป็นวิธีที่นิยมใช้มากที่สุด แต่ยังมี cross-reaction กับเชื้อตัวอื่นได้ วิธีที่ใช้ตรวจชันสูตรโรค คือ

- rapid slide agglutination test (RSAT)
- Tube agglutination (TAT) Indirect
- ,fluorescent antibody test (IFAT or IFA)
- Agar gel immunodiffusion
- Blood culture
- PCR

ในประเทศไทย ได้มีการศึกษาวิจัยสำรวจโรคแท้งติดต่อสุนัขในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑลและจังหวัดในภาคกลางโดยใช้วิธีการตรวจทางซีรัมวิทยาและวิธี STAT (Standard Tube Agglutination) และทางการแยกเพาะเชื้อ *B. canis* จากเลือด วิธีที่ใช้ในการชันสูตรโรคที่เป็นการตัดสินการเป็นโรคคือการทำ culture และ PCR analysis เท่านั้น

(ที่มา: <http://www.denka-seiken.co.jp>)

การรักษา

- ไม่แนะนำ เพราะมีราคาแพง ใช้ระยะเวลารักษานาน และไม่มีการรับรองผลของยาปฏิชีวนะที่ใช้ และโรคจะกลับมาเป็นใหม่เมื่อรักษาไปนานๆด้วยยาปฏิชีวนะ
- การตอนสุนัขอาจช่วยลดปัจจัยเสี่ยง แต่ยังไม่มีการพิสูจน์ว่าได้ผลหรือไม่
- ส่วนวิธีที่พิสูจน์แล้วว่าใช้ได้คือ การตรวจสุนัขที่เลี้ยงทุกตัวและคัดตัวที่ยืนยันแล้วว่าให้ผลเป็นบวกออกไป
- สำหรับการรักษาในคนจะใช้ยาปฏิชีวนะ

การควบคุมและการป้องกัน

- ไม่มีวัคซีน ในปัจจุบัน
- วิธีป้องกันที่ดีที่สุด โดยการตรวจโรคสุนัขพ่อแม่พันธุ์ทุกตัวปีละครั้งและทดสอบโรคสุนัขที่จะนำเข้ามาเลี้ยงใหม่ทุกตัวและรับเฉพาะตัวที่ไม่ติดเชื้อเท่านั้น ทั้งนี้ควรทำความสะอาดกรงเลี้ยงและบริเวณรอบๆ ด้วยยาฆ่าเชื้อเป็นประจำ

ปัญหาทางสาธารณสุขและข้อเสนอแนะ

- สุนัขเป็นสัตว์เพียงชนิดเดียวที่เป็นรังโรคของเชื้อ *B. canis* ตามธรรมชาติ
- คนมีความต้านทานต่อการติดเชื้อ *B. canis*
- แม้โรค Brucellosis ที่เกิดจากเชื้อ *B. canis* จะเป็น zoonosis ซึ่งไม่ค่อยมีความสำคัญนัก แต่เชื้อ *B. canis* ก็ยังคงสามารถก่อโรคได้และทำให้คนเกิดอาการป่วยได้
- เจ้าของสุนัขที่มีความบกพร่องของภูมิคุ้มกัน คนท้องและเด็ก อาจมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ และมีอาการรุนแรงได้
- ผลกระทบในด้านระบบสืบพันธุ์ของคนที่ติดเชื้อยังไม่ทราบแน่ชัด
- อุบัติการณ์ของการเกิดโรคทั้งในสุนัขและคนยังไม่มีข้อมูลเพียงพอทำให้ไม่ทราบอัตราการป่วยตายที่แท้จริง

- การจัดการเกี่ยวกับการผสมพันธุ์สุนัขที่ดี การปรับปรุงสิ่งแวดล้อมการตรวจโรคและแยกสัตว์ที่ติดโรคออกอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยลดการติดเชื้อ *B. canis* ในสถานที่เพาะเลี้ยงสุนัขได้

บรรณานุกรม

Canine Brucellosis: *Brucella canis*. 2007. The Center for Food Security and Public Health, Iowa State University, College of Veterinary Medicine p.1-4. [Online] Available: [http://www.cfsph.iastate.edu/Factsheets/pdfs/brucellosis canis.pdf](http://www.cfsph.iastate.edu/Factsheets/pdfs/brucellosis%20canis.pdf) (สืบค้นเมื่อ 05/06/2551)

Carmicheal LE, Shin SJ. 2007. [Online] Available:

Canid/dbmd/diseaseinfo/brucellosis_t.htm.

(Accessed on 04/06/2007)

Gardner DE, Reichel MP. 2007. No evidence of *Brucella canis* infection in New Zealand dogs.

Surveillance 1997;24:17-18. [Online] Available:

<http://www.denka-seiken.co.jp/english/products/bacteriology/staphylococcusAureus.html>

(Accessed on 04/06/2007)

เกษกนก ศิริณฤมิตร. [Online] Available: http://sunshinefm.com/thaifm/index.php?type_page=news&f=1&id=2668

(สืบค้นเมื่อ 05/06/2551)